# Branislav BORILOVIĆ – Kako je Šutan Borozan pobijedio u dvoboju francuskog oficira

Od kada postoji ljudski rod postoje i nesporazumi među ljudima. Njih su razrješavali na različite načine, nerijetko i dvobojima. Ta vrsta obračuna niđe nije naišla na takvo odobravanje kao kod Crnogoraca. Vjekovima su megdani, kako su Crnogorci zvali dvoboje, bili njihova omiljena disciplina. Poznati su mnogi dvoboji koji su se dešavali u gotovo svim crnogorskim sredinama. Ostali su zapamćeni dvoboji Marka Miljanova i Peka Pavlovića, serdara Jola Piletića i Pavića Đikanova Vlahovića i mnogih drugih. Poznat je i slučaj popa Mila Jovovića, koji je prilikom opsade Nikšića, izazvao na megdan turskog bega, a onda ubijen na prevaru. Jedan od najpoznatijih dvoboja u kojem je učestvovao jedan Crnogorac desio se daleko van granica Crne Gore. Naime, u Rusko–japanskom ratu 1905. godine, u dvoboju sa japanskim samurajem, sa ruske strane učestvovao je hrabri megdandžija Crnogorac Aleksandar Lekso Saičić iz Vasojevića. Istorija je zabilježila da je u tom dvoboju japanski samuraj ostao kraćih rukava, a bogami i bez pojedinih djelova tijela.

U cetinjskom kraju poznati su dvoboji između Bajica i Donjokrajaca, pa Bajica i Njeguša, Bajica i Konadžija… Ovakvi ili slični događaji toliko su bili uzeli maha u Cetinjskom polju da je sv. Petar Cetinjski, u očajanju od muke i nevolje, uskliknuo da mu je došlo seliti sa Cetinja u drugu nahiju zbog zuluma Bajica i Donjokrajaca. Dvoboji kod Crnogoraca u dobroj mjeri su bili u skladu sa poznatim crnogorskim moralnim kodeksom, čija su najviša načela čojstvo i junaštvo. Onaj koji bi povrijedio ova nepisana pravila, mogao je dobiti poziv za dvoboj. Nažalost, u takvim obračunima mnogi crnogorski domovi bili su unesrećeni zbog gubitka svojih najmilijih.



Dvoboji su zakazivani zbog povrede ličnog ugleda i dostojanstva, zatim zbog odbrane časti porodice, bratstva ili plemena i, naravno, države koja im je bila svetinja. Posebno je interesantan jedan dvoboj u kojem su se branili čast i ugled crnogorskog vojnika, crnogorskog oružja i Crne Gore. Ovaj događaj se desio 1809. godine u Kotoru, a zabilježio ga je Blažo Đukanović u beogradskom časopisu „Život i rad", knj. XII., sv. 73 od 1. IX 1932, str. 1311-1315. Naime, čuveni francuski vojskovođa Napoleon Bonaparta spremao se da zauzme Bokokotorski zaliv i Crnogorsko primorje koje su Mlečani upravo napuštili. Kada su Crnogorci saznali da Mlečani odlaze iz Boke, sakupili su se i svi kao jedan spuštili niz lovćenske vrleti u Kotor. Pošto je grad bio nebranjen, nije im mnogo trebalo da zaposjednu sve njegove pjacete i ulice. Nakon što su se „komodali" u gradu, predali su se uživanju i lijepom životu. Mamile su ih kotorske „đakonije" koje im do tada nijesu bile poznate. Ovaj lagodni život je trajao sve dok se jednog dana nijesu začule trube koje su najavile dolazak francuskih trupa.

Crnogorski plan je bio da sa Francuzima otpočnu pregovore oko Boke. Nekim slučajem, a ponajviše nesnalaženjem crnogorskog komandnog kadra, do pregovora nije došlo. U tim okolnostima, pojedini crnogorski vojnici su smatrali da treba Francuzima skrenuti pažnju na sebe, pa ako treba i zapucati, teke da se zna da su tu. Znali su da imaju posla sa organizovanom i velikom silom, na čijem čelu je veliki Napoleon. Zato su razmišljali o raznim scenarijima, pa i o žestokom otporu.

U ovim njihovim razmišljanjima i osluškivanjima prenuo ih je glas, koji na našem jeziku reče:

- „Slušajte me, braćo Crnogorci?"

Malo ih iznenadiše i zbuniše riječi koje su čuli, a koje su imale neočekivani prizvuk. Nedugo zatim, začu se ponovo francuski oficir, koji reče:

- „Jedan Francuz pita iz ordije, ima li hrabra Crnogorca, koji će mu izaći na megdan?
- „Svi ćemo bez razlike" – čuše se glasovi mnogih Crnogoraca koji počeše da oštre svoje handžare. Pošto potraja ovo oštrenje i nagađanje koji će od njih izaći na megdan, ponovo se začu truba i začu se isti glas

- „Francuzi znaju viteštvo Crnogoraca i njihove krvave megdane, te i ne pozivaju nikoga na megdan da se posjeku i pobiju ognjem iz pušaka, već ovaj Francuz pita da li ima među vama druga koji je kadar da se sa njime potuče glavama?"

Svemu su se nadali Crnogorci, ali ovakvoj ponudi nikako. Učinje im se da se radi o provokaciji čiji je krajnji ishod poniženje crnogorskih vojnika. Zato nasta negodovanje i žagor. Iz mnogih usta čuše se riječi da Francuzi hoće na krajnje podmukao način da ugroze, ponize i okaljaju ono najsvetije, a to je crnogorsko junaštvo. Zavikaše:

- „Viđi bruke, a viđi grdila, đe nam danas obraz obrljaše e će pričat da nijesmo smjeli da se s njima na megdan bijemo".

Nijesu mogli vjerovati da predstavnik tako slavne vojske, pored raznih vrsta dvoboja, izabra baš da se sa Crnogorcima bije glavama. Kod ratobornih i osjetljivih Crnogoraca nametale su se mnoge dileme koje su ih bacile u razmišljanje. „Pitali su se: Što ako ne izađu? Da li to znači da su unaprijed priznali poraz i poniženje? Što ako izađu na megdan, što će to značiti? Oće li im se reći a u svijet pući bruka da se biju glavama". Sve ih je to mučilo, dok se u jednom trenutku ne začu glas starog ratnika iz okoline Cetinja. Bio je to Šutan Borozan iz sela Bokova, koji reče:

- "Danas smo braćo, na Božjem sudu i iskušenju. Koliko ja znam, Crnogorci nijesu nikad bježali s megdana, pa neće ni ovoga puta, zadajem vam tvrdu neslomljenu vjeru. Izaću mu na megdan pa što Bog da i sreća junačka. Bog je na našoj strani!"
- "Da nije sramota Šuto, da se biješ glavom, za ime velikoga Boga" – povikaše Crnogorci.
- "Nije Crnogorci – reče im Šuto – kad nije sramota njima, koji su pola svijeta pokorili od kuda će biti nama sramota. Branimo svoje, nemamo izbora!"
- "Tako je! – povikaše Crnogorci i nađoše brzo "telale" koji će vijest o pristanku prenijeti Francuzima.

Ubrzo se sve utanači i vojske se postrojiše da gledaju neviđeni prizor. Naravno, određene su i sudije koje su takođe zauzele svoja mjesta. Megdandžije su stale jedan naspram drugog na razdaljinu od 50 koraka. Sudije su dale znak za početak borbe. Megdandžije su se sudarile glavama u punom trku. Zalet je bio silovit, a udar veoma snažan. Francuz je posrnuo, a zatim se opružio na zemlji kao da je pokošen. Šuto ostade prav kao strijela i podviknu malo jačim glasom:

- "Ovaj pade, dajte tvrđu glavu!".

Svi prisutni bili su zapanjeni viđenim. Crnogorci su zanijemili od čuda iako su oduvijek znali za Šutanovu hrabrost i snagu. Francuski ljekar je pritrčao da pomogne svojem vojniku, ali nažalost mogao je samo konstatovati smrt. Starom ratniku je bilo žao protivnika, ali ovu vrstu dvoboja on zaista nije zahtijevao, a uradio je ono što mu je nalagala njegova gorštačka krv. Crnogorci su, takođe, žalili francuskog vojnika, ali rekoše: Što je tražio, to je dobio. Jedan stari ratnik reče. "Nekome je slaba tačka u peti a ovome Francuzu u glavi. Zato Šutane sve ti ćetalo, odbrani ti danas Crnu Goru ka što su uvijek radili tvoji preci.

Dugo se poslije dvoboja Šutan još pipao i češao po glavi od jakog udarca protivnika, pa reče:

- "Alal mu vjera, tvrda li mu je bila glava!"
- "Bogami, tvoja bi spretnija ma i jača, dodade jedan od starih ratnika. Ne poznaju oni, moj Šutane ove naše gudure i vrletne klance i ne znaju da smo mi koliko od krvi i mesa toliko i od tvrdog kamena crnogorskog skovani. Ne znaju oni da ovaj narod svoju napaćenu zemlju krvlju brani vjekovima".

Tako je Šutan te 1809. godine spasio obraz i junačku slavu Crnogoraca, a čuvena francuska armada pretrpjela poraz u prvom sukobu sa Crnogorcima. Ova hrabra odluka Šutana Borozana snažno je svjedočenje o karakteru čovjeka ovog podneblja koji je, unatoč ustaljenim streotipima o čojstvu i junaštvu, prihvatio izazov koji je bio u suprotnosti sa crnogorskim viteštvom. Zbog toga je Šutanov podvig veći i značajniji, jer je stavio u prvi plan opšti interes nad ličnim. Važnija mu je bila odbrana časti crnogorskog vojnika i svoje zemlje, nego sopstveni život. Tim činom je dokazao da je svaka časna žrtva opravdana, kada su u pitanju dostojanstvo i ugled naroda i države koje je tako ponosno i hrabro odbranio.

Kroz svoju viševjekovnu istoriju Crna Gora je dala dosta znamenitih ljudi i junaka čija se djela i podvizi ne smiju zaboraviti. Jedan od njih je i Šutan Borozan, čiji podvig je bio uzvišen i u junaštvu i u čojstvu.

Fotografija Kotora preuzeta sa sajta Turističke organizacije Kotora – **www.tokotor.me**